

Herdenkingswandeling 2025

Hieronder vind je de beschrijving van de bezinnings- en herdenkingswandeling die Stadsdorp Westerpark op 4 mei 2025 heeft gehouden. Eerdere jaren hebben we de Staatsliedenbuurt, Spaarndammerbuurt en het buitengebied van het Westerpark aangedaan, deze keer hebben we vooral een aantal punten in de Zeeheldenbuurt bezocht waar in de oorlog gebeurtenissen hebben plaatsgevonden, waarbij we een hoek over de Westelijke Eilanden hebben meegenomen. Net als in 2023 en 2024 eindigde de wandeling op het Zaanhof. Daar hebben we ons om 19.30 aangesloten bij de buurtherdenking van Comité 4-5 mei Westerpark.

Tijdens de feitelijke wandeling hebben we niet alle hieronder genoemde punten aangedaan, daarvoor was de tijd te kort. Als je deze wandeling zelf wilt doen, kost dat anderhalf tot twee uur, afhankelijk van je looptempo en de tijd die je neemt om stil te staan bij de verschillende punten.

1. Haarlemmerplein 50

Hier starten we dit jaar onder de Willems- ofwel Haarlemmerpoort. In het poortgebouw is tot 1961 een politiepost ondergebracht geweest.

<https://www.amsterdamhv.nl/wiki/haarlemmerpoort.html>

2. Planciusstraat 77 hs

Hier woonde de Duitse tabakskerver Walther Sauck. Hij had een Nederlandse vrouw en woonde sinds 1929 in Nederland. In 1942 werd hij opgeroepen voor dienst en gestationeerd in Geldermalsen. Toen hij vandaar in burgerkleden op weg was naar Amsterdam, is hij neergeschoten als deserteur.

3. Nieuwe Teertuinen 24

Drukkerij Ridderinkhof en Ruys. Hier werd op 11 augustus 1941 de eerste gedrukte uitgave van *Het Parool* gemaakt (daarvoor, vanaf februari 1941, werd het blad gestencild). De SD deed in oktober een inval. Communistische geschriften werden niet gevonden, wel de Wachttorens, het verboden tijdschrift van de Jehova's Getuigen. Drie drukkers werden gearresteerd als getuigen, hoewel ze dat niet waren. Een van hen overleed in Sachsenhausen. Vanaf juni 1944 werd hier *De Vrije Katheder* gedrukt, blad van het studentenverzet.

<https://vandaagindeggeschiedenis.nl/10-februari/>

<https://www.hetillegaleparool.nl/archief/1941/410811-1.php>

4. **Prinseneiland 32A**

Wemeta, schroothandel van gevluchte Duitse Joden waaronder Justus Nussbaum en Alfred Gossels. In 1942 kreeg het bedrijf een Duitse beheerder, Michael Sommer, die de Joodse metaalinkopers gebruikte om voor het Duitse leger inkopen te doen op de zwarte markt. Toen aan deze aankopen een eind kwam, verviel ook de bescherming voor de Joodse werknemers. Op 28 januari 1944 werden ze gedeporteerd naar Westerbork. Pand afgebroken.

5. **Grote Bickersstraat 77**

Op politiebureau Spaarndammerstraat kwam op 13 februari 1945 een telefoontje binnen dat op dit adres twee lijken zouden liggen. 'Het bleek dat op dit perceel woonachtig zijn een weduwe genaamd Middendorp met haar stiefzoon genaamd Lucas Lucas. De pleegzoon was overleden en de vrouw gaf nog flauw tekenen van leven. Oorzaak voedselnood. Misdrijf beslist uitgesloten.' Pand afgebroken.

6. **Zandhoek 12 huis**

Stolpersteine voor Barend Snoek en Rachel Snoek-Hagenaar.

<https://map.stolpersteine.app/nl/amsterdam/locaties/zandhoek-12-huis>

7. **Zoutkeetsgracht 2**

Stoommeelfabriek Holland. Hier werd via Delfzijl aangevoerd Zweeds meel in februari gemengd en door bakkers opgehaald. In de fabriek werden vanaf september 1944 broden gebakken voor verzetsorganisaties.

8. **Westerdoksdiijk 44 (Stenen Hoofd)**

Voor de oorlog meerden hier oorlogsschepen aan van verschillende landen, ook in 1938 de Duitse lichte kruiser Emden. Dit was het eerste Duitse oorlogsschip dat na de Eerste Wereldoorlog was gebouwd. De Emden is aan het eind van de oorlog onherstelbaar getroffen.

Een verslaggever van het Zaans Volksblad zag op 17 juli 1939 bij het Stenen Hoofd de lichtjes passeren van de nauwelijks zeewaardige Panamese kolenboot Dora van 1600 ton. Onder bescherming van de duisternis hadden 300 Joodse emigranten zich ingescheept bij het Lloyd Hotel - bestemming 'onbekend'.

Op Het Stenen Hoofd stond een loods die in de oorlog werd gebruikt door de Kriegsmarine. De loods is later afgebroken.

<https://onsamsterdam.nl/artikelen/over-een-wankele-plank-naar-de-kade>

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Emden_\(kruiser\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Emden_(kruiser))

9. **Houthaven**

In de Hongerwinter probeerden mensen vaak vanuit bootjes aardappelen te stelen uit hier aangemeerde schepen. De politie schoot op deze mensen.

10. Nova Zemblastraat t/o 68

Uitgiftelokaal van de centrale keuken in 1944 en 1954. Op 3 mei 1945 werd het lokaal overvallen. Afgebroken

11. Nova Zemblastraat 90

Schoolgebouw, uitreikingslokaal van de distributiedienst.

12. Minervahaven (gelegen aan de noordwestkant van de nieuwe Houthavens)

Vroege ochtend 6 mei 1941 stalen jonkheer Beelaerts van Blokland, piloot Govert Steen, vliegtuigmonteur Wijbert Lindeman en verzetsman Wim Boomsma hier een Duits watervliegtuig (Fokker T8) en vlogen ermee naar Engeland. Daar beschoten, maar verder met rust gelaten omdat ze met een Nederlandse vlag zwaaiden. De piloot had nog nooit een watervliegtuig bestuurd. Ze hadden een vliegtuig van Schiphol willen stelen, maar een paar dagen eerder was dit toestel verdwenen. Steen werd Spitfire-vlieger bij de RAF en werd in 1942 bij Le Havre door een Duitse jager neergeschoten, zijn lichaam is nooit gevonden. Boomsma ging in dienst bij het 320 Dutch Squad van de RAF en Beelaerts werd commandant van de Prinses Irenebrigade, Lindeman nam daar ook dienst.

<https://www.tracesofwar.nl/articles/171/Fokker-TVIIIw-T-8w.htm>

13. Spaarndammerdijk 158-I.

Max Hamburger en Janny Mofte-Bolle, leerling-arts en verpleegster bij Het Nieuw Israëlitisch Ziekenhuis (NIZ) en het Portugees Israëlitisch Ziekenhuis (PIZ) doken hier in 1943 onder bij aangetrouwde familie. Mofte-Bolle had moeten meewerken aan sterilisaties van Joodse mannen. 'De Spaarndammerdijk was voor ons een noodoplossing' vertelde ze in *Een hemel zonder vogels* (2009). 'Die mensen konden zelf in de knel komen door hun burens, en het huis was er ook niet op berekend. De eerste avond ging het ouderpaar op een stoel slapen, we ontdekten het de volgende morgen pas.' Ze vonden een nieuw adres op de Prinsengracht.

14. Zaanhof 43-I

Onderduikadres van verzetsman Gerard Reeskamp, drogist. Werd in 1942 gearresteerd, wist na simuleren maagbloeding uit Binnengasthuis te ontsnappen. Reeskamp zat in verzet in Friesland. Hij werd twee jaar na de oorlog berecht wegens medeplichtigheid aan de moord op veehouder Hantje Zijlstra. Kon worden opgevat als verzetsdaad, maar ook als roofmoord.

Veel van de gegevens komen uit *Atlas van een Bezette Stad*, het grootse overzicht dat Bianca Stigter heeft gemaakt van plekken in Amsterdam die van betekenis zijn geweest in de oorlog.

<https://www.atlascontact.nl/boek/atlas-van-een-bezette-stad/>